

Nazorg dyslexie op school : LEZEN RETOUR

Het organiseren van een doorgaande lijn op de basisschool, nà hulp door een zorgaanbieder.

Inleiding

Lezen faciliteert de ontwikkeling van de taalbasis van leerlingen, hun leesvaardigheid en daarmee hun maatschappelijk succes¹. Aandacht voor lezen verkleint de kansenongelijkheid in het onderwijs tussen kinderen uit geletterde gezinnen en uit gezinnen waar minder gesproken en gelezen wordt (Smits & Van Koeven, 2017).

Bij 4% van alle kinderen zijn, ondanks goed onderwijs, de lees- en spellingsproblemen zo ernstig en hardnekkig dat er sprake is van een moeizame automatisering van het lees- of spellingproces. Bij deze kinderen kan sprake zijn van dyslexie. Basisschoolleerlingen tussen de 7 en 12 jaar oud met dyslexie kunnen in aanmerking komen voor een dyslexiebehandeling. Mits aan diverse voorwaarden wordt voldaan, financiert de gemeente deze behandeling. Met deze behandeling worden positieve effecten behaald. Een behandeltraject wordt afgesloten met een eindrapportage waarin behaalde resultaten zijn opgenomen en advies voor verdere begeleiding wordt gegeven. Hiermee komt de zorg voor de dyslectische leerling weer terug naar de school. Veel leerlingen kunnen de positieve ontwikkeling voortzetten, bij anderen signaleren scholen echter na verloop van tijd een verminderde voortgang of zelfs terugval. De begeleiding op school lijkt niet altijd goed aan te sluiten bij de voltooide dyslexiebehandeling. Nog te veel leerlingen gaan daardoor onvoldoende geletterd van school. Daarmee dreigt het effect van de vergoede behandeling, het succesvol doorlopen van een passende middelbare school en een kansrijke positie op de arbeidsmarkt, onnodig te krimpen. In deze notitie wordt gepleit voor het optimaliseren van de doorgaande lijn na afloop van een bovenschoolse dyslexiebegeleiding mede met het oog op preventie van laaggeletterdheid.

Doorgaande lijn.

In de regio van het SWV (én daarbuiten; binnen de 17 gemeenten van Zuid-Holland Zuid) wordt op het gebied van lezen sterk ingezet op een doorgaande lijn van voorschoolse educatie tot en met het voortgezet onderwijs.

Het SWV sluit om die reden aan bij de werkgroepen VVE die in de diverse gemeenten van het SWV gehouden worden en heeft overleg met het SWV Noordelijke Drechtsteden (VO/ 8 scholen in hun verband).

Het SWV PO Drechtsteden signaleert een knelpunt in de doorgaande lijn bij leerlingen met dyslexie die hun dyslexiebehandeling hebben afgerond. De tendens om leerlingen steeds eerder te laten starten met een dyslexiebehandeling betekent dat basisscholen te maken zullen krijgen met een langer nazorgtraject en kennis en vooral vaardigheden lijken tekort te schieten.

---

¹ *Wie niet goed kan lezen en schrijven komt op de arbeidsmarkt moeilijker aan de bak. Wie wel een baan heeft, verdient weinig. Ook zijn laaggeletterden vaker ziek en doen ze dus vaker een beroep op de gezondheidszorg. Al met al een kostenpost van 1 miljard euro. (Stichting Lezen & Schrijven, 2017)*

Pilot

In het najaar van 2017 financierde het SWV een pilot met het programma “Lezen retour” op basisschool Prins Floris te Papendrecht. De intern begeleider van deze school werd gedurende vijf bijeenkomsten gecoacht door Leeskliniek Schoolbreed uit Rotterdam. De analyse van de pilot bevestigt het feit dat er onvoldoende aansluiting is tussen de dyslexiebehandeling en de schoolpraktijk.

Een drietal factoren komt hierin naar voren: transfer, overdracht en mede- eigenaarschap. Leerlingen en leerkrachten hebben moeite om de kennis over spellingregels en vaardigheden die de leerling aangeboden heeft gekregen tijdens de dyslexiebehandelingen te gebruiken in de dagelijks schoolpraktijk (transfer).

De overdracht die tijdens het evaluatie- of exitgesprek plaatsvindt met de betrokken IB/ dyslexiecoach is niet toereikend om tot een goed plan te kunnen komen voor de nazorg van deze leerling. Enerzijds mist hier oefenmateriaal waarmee school en ouders thuis met hun kinderen kunnen werken, anderzijds mist hierin informatie voor de begeleiders op school over instructiemogelijkheden voor de leerlingen, wat werkt goed, wat werkt minder goed.

Tenslotte is in de huidige aanpak nog weinig aandacht voor het ontwikkelen van mede-eigenaarschap bij de leerling. Leerlingen dienen actief betrokken te worden in het opstellen van hun eigen behandelplan en het bespreken van vervolgstappen op school. Dit blijkt in de praktijk nog weinig concreet.

De pilot heeft een aantal aanbevelingen opgeleverd met betrekking tot de organisatie en inrichting van de schakel tussen zorgaanbieder en school, alsmede de competenties van de zogenaamde dyslexiecoach.

De dyslexiecoach is een gespecialiseerde leerkracht/IB die ruime kennis heeft het gebied van de orthodidactiek en deze kan vertalen naar de onderwijspraktijk van basisschool en het voortgezet onderwijs. De dyslexiecoach is in staat de leerlingen te leren vorm te geven aan hun eigen verantwoordelijkheid en wat de leerlingen kunnen doen om zo min mogelijk last te ondervinden van hun leesproblematiek in hun schoolcarrière en latere leven.

Samengevat

De samenwerking tussen onderwijs en zorg vraagt om professionals met kennis van beide entiteiten. De poortwachter kent de voorwaarden om vanuit het onderwijs een leerling te begeleiden naar hulpverlening vanuit de zorg. De dyslexiecoach of -specialist bewaakt de weg terug, die van de zorg naar het onderwijs. Hij/zij werkt preventief op uitval door leesproblemen, voorkomt dat kennis verloren gaat en is in staat de vertaalslag te maken van een zorgbehandeling naar de klassensituatie.

Uitgaande van een prevalentie van 4%, is het aannemelijk dat elke school een dyslexiecoach nodig heeft.

Lezen Retour; praktijk

Het voorstel was de pilot uit te breiden van één school binnen de gemeente Papendrecht naar alle scholen binnen genoemde gemeente. Dit voorstel is door de drie gemeenten Sliedrecht Papendrecht en Alblasserdam overgenomen.

De bijeenkomsten Lezen Retour werden in Papendrecht gerealiseerd in de periode aug.- juni 2019. De scholen in Sliedrecht volgen in de periode sept. - febr. 2020. De scholen in Alblasserdam volgen in de periode jan.-juni 2020. Vanaf schooljaar 2020-2021 kunnen Wijndrecht en Hendrik-Ido-Ambacht volgen.

Er zijn 5 bijeenkomsten. Deze worden verzorgd door Leeskliniek Schoolbreed / Machteld Bakker.

- De eerste bijeenkomst is een startbijeenkomst (theorie) op de locatie van het SWV.
- Bijeenkomst 2, 3 en 4 vinden plaats op de school zelf. Voorafgaand aan bijeenkomst 2 selecteert de deelnemer tenminste 2 leerlingen die een traject in de vergoede zorg achter de rug hebben. Informatie over deze leerling (met name de eindrapportage van de zorgaanbieder) is bij bijeenkomst 2 beschikbaar. Met de leerlingen worden tijdens de bijeenkomst coachingsgesprekken gevoerd.
- Voorafgaande aan de derde en vierde bijeenkomst heeft de deelnemer tenminste een vervolg-coachingsgesprek gevoerd met deze leerlingen gehad. Bij voorkeur wordt een derde leerling aangemeld. Er wordt van het gesprek een video-opname van gemaakt. De opname wordt gestuurd naar Machteld Bakker. Zij bespreekt de opname met de deelnemer in een 1-1 situatie.
- De laatste bijeenkomst is een plenaire evaluatiebijeenkomst op de Duindoornhof in Papendrecht.
- Tevens houden we met de deelnemers van de 5 gemeenten van ons SWV een jaarlijkse terugkombijeenkomst.

De deelnemer aan Lezen Retour heeft:

- aantoonbare kennis en ervaring op het gebied van technisch lezen; is vakbekwaam.
- een goed reflecterend vermogen; is in staat eigen sterkte/zwakte analyse te maken, voor zichzelf nieuwe leerdoelen te formuleren, deze om te zetten in planmatig handelen en de uitvoering wederom te analyseren waardoor een cyclisch leerproces ontstaat.
- de intentie om voor langere tijd aan de huidige school verbonden te blijven waardoor 'Lezen Retour' ingebed kan worden binnen de school.

De directeur van de school:

- stelt de deelnemer in staat een opstart- en een evaluatiebijeenkomst bij te wonen (eerste en laatste bijeenkomst. Telkens op een woensdagmiddag van 3-5 uur op de Duindoornhof.
- stelt de deelnemer in staat om voorafgaande aan sessie drie en vier tijdens de schooluren een coachingsgesprek te houden met tenminste 2 leerlingen met de diagnose dyslexie. Per gesprek kan gerekend worden op een uur, dit is incl. voor- en nawerk
- stelt de deelnemer in staat om zich gedurende drie momenten tijdens de schooluren zich bezig te houden met Lezen Retour (Begeleiding in een 1-1 situatie door Machteld Bakker op de school van de deelnemer. (NB Bijeenkomst 2, 3 en 4 = 3 x 2 uur).
- stelt de deelnemer in staat in het jaar na de training een terugkombijeenkomst bij te wonen (Woensdagmiddag van 3-5 uur op de Duindoornhof in Papendrecht, met de deelnemers van de andere gemeenten samen).
- heeft de ouders van min. 2 kinderen met diagnose dyslexie toestemming gevraagd voor deelname aan Lezen Retour.

Totaal investering leerjaar 1: 14 uur bij 2 leerlingen excl. reistijd.

Opmerking:

Per cursist worden 3 individuele bijeenkomsten ingepland en één reservedatum. Na inspanning van deze vier data kunnen geen wijzigingen meer worden doorgevoerd. Bij uitval van de cursist na bijeenkomst 2 kan geen vervangende leerkracht meer worden aangemeld.

Financiering

Deze training kan mogelijk gemaakt worden door een cofinanciering tussen SWV en gemeente. Per deelnemer €500,- vanuit het SWV en €500,- vanuit de gemeente.

Zwijndrecht kent 17 basisscholen en Hendrik Ido Ambacht kent 7 basisscholen.

Bij toezegging door de gemeenten kunnen de scholen door het SWV worden benaderd.

2019

R. Golverdingen en C. Hebels

SWV PO Drechtsteden